

”Kun rohkeuden vie tarpeeksi pitkälle, siitä tulee hulluutta”
– Pelottelu minäkertojan kokemana parisuhdeväkivallan muotona
Stephenie Meyerin teoksessa *Houkutus*

Petra Puustinen
Kandidaatintutkielma
Kirjallisuus
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2021
Ohjaaja: Juri Joensuu
Opponentti: Elina Kulmala

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Petra Puustinen	
Työn nimi ”Kun rohkeuden vie tarpeeksi pitkälle, siitä tulee hulluutta” – Pelottelu minäkertojan kokemana parisuhdeväkivallan muotona Stephenie Meyerin teoksessa <i>Houkutus</i>	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2021	Sivumäärä 24
Tiivistelmä <p>Tutkielmassa tarkastellaan Stephenie Meyerin <i>Houkutusta</i> narratologisen tutkimuksen keinoin. Huomiota kiinnitetään teoksen minäkertojan kuvauksiin pelottelusta parisuhteesta sekä lukijalle välittyviin mielikuviin parisuhteesta mahdollisesti tapahtuvasta väkivallasta ja tutkimuskysymykset kietoutuvat näiden ajatusten ympärille. Tutkimuksen relevanttuita perustellaan Twilight-saagan nuorten lukijoiden keskuudessa saaman suuren suosion sekä saagasta aiemmin tehtyjen, parisuhdeväkivaltaa käsittelevien tutkimusten kautta.</p> <p>Teoreettinen tausta tutkimuksessa pohjaa pitkälti sukupuolen- ja väkivaltatutkimuksen tutkimuskohteisiin. Parisuhdeväkivaltaa ja pelottelua tarkastellaan henkisenä, uhrin toimintaa kontrolloimaan pyrkivänä ja romantisoituna väkivaltana. Lisäksi sen selittämiseen käytetään sukupuolittuneen väkivallan, vallan epätasa-arvon ja sukupuoliroolien käsitteitä. <i>Houkutuksessa</i> esitettyä parisuhdetta taas pidetään representaationa heteroseksuaalisesta parisuhteesta, jonka osapuolet ovat omien sukupuoltensa representaatioita. Narratologisen tutkimuksen kentällä minäkertojan ja lukijan välistä suhdetta taas pyritään kuvaamaan ja selittämään Sara Dayn narratiivisen intiimiyden käsitteellä.</p> <p>Kerronnan analyysissä esitellään niitä tapoja, joilla <i>Houkutuksen</i> minäkertoja Bella kuvaa ja kokee pelottelua omassa parisuhteessaan. Pelko esiintyy tukahdutettuna tunteena, joka yhdistetään myös vetovoimaan ja pahuuteen. Bellan kumppani, Edward, taas esiintyy kerronnassa uhrina, jonka kärsimyksestä lukijan oletetaan kokevan Bellan tavoin sympatiaa. Parin välillä tapahtuvasta parisuhdeväkivallasta vastuu siirtyy täten Bellalle, jonka naishahmona oletetaan vaikuttavan itse muiden tekemisiin. Lukijalle välittyvissä mielikuvissa pelottelu ja pelko esiintyvät romantisoituina, haluun, kiintymykseen ja huoleen sekoittuvina toimintoina ja tunteina, joiden voidaan nähdä kuuluvan osaksi romantiikkaa. <i>Houkutuksen</i> voidaan kokea täten luovan tietynlaista käsitystä rakkaudesta ja romantiikasta, joita varjostavat varsinkin ajatukset kivusta ja kärsimyksestä sekä naiseudesta, jota rajataan avuttomuudella ja tunteiden vähättelyllä.</p>	
Asiasanat narratologinen tutkimus, minäkertoja, parisuhdeväkivalta, pelottelu, narratiivinen intiimiys, Twilight, Stephenie Meyer	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	<i>Houkutus</i> ja vampyyrisaagan suosio.....	3
3	Väkivalta parisuhteessa	5
3.1	Sukupuolittunut väkivalta, valtasuhteet ja väkivallan romantisointi	7
3.2	Pelottelu henkisen väkivallan muotona	10
4	Pelottelusta kertominen <i>Houkutuksessa</i> ja lukijalle välittyvät käsitykset parisuhteesta	12
4.1	Narratiivinen intiimiys – Bellan suhde lukijaan	12
4.2	Bella ja tukahdutettu pelko	14
4.3	Edwardin esiintyminen uhrina.....	17
4.4	Pelon paikka romantiikassa	19
5	Lopuksi	21
	Lähteet	23

1 Johdanto

Sukupuolen tutkimuksestakin lainaava väkivaltatutkimus on tieteen kentällä verrattain uusi tutkimuksen suunta, jonka päämääränä voidaan nähdä väkivallan tutkiminen yhteiskunnallisena ja kulttuurisena ilmiönä. Sukupuoleen ja sukupuolen tutkimukseen se kietoutuu väkivallan sukupuolittuneisuuden, sukupuoliroolien ja esimerkiksi parisuhdeväkivallan käsitteiden kautta. Väkiältä voidaan nähdä siis vahvasti sukupuoleen kytköksissä olevana, sosiaalisesti ja kulttuurisesti tuotettuna ilmiönä, joka vaikuttaa käsityksiin ihmissuhteista ja niissä toimimisesta. Tässä tutkielmassa pyrin avaamaan niitä tapoja, joilla kirjallisuuden kautta tuotetaan käsityksiä väkivallan hyväksyttävyydestä parisuhteessa ja romantisoidaan varsinkin heteroseksuaalisissa parisuhteissa tapahtuvaa, sukupuolittunutta väkivaltaa osana vallitsevia sukupuolinormeja ja -stereotypioita.

Aineistokseni olen valinnut Stephenie Meyerin (1973–) Twilight-saagan ensimmäisen osan *Houkutus* (alk. *Twilight*), joka alkuperäisesti julkaistiin vuonna 2005. Sen on suomentanut samana vuonna Tiina Ohinmaa. Käytän tätä suomennosta tässä tutkielmassa alkuperäisen sijaan tuodakseni tekstin hiukan lähemmäksi suomalaisia lukijoita, sillä kieltä ja kerrontaa voidaan pitää kulttuurisidonnaisina ominaisuuksina (De Fina ja Georgakopoulou 2015, 77). Muuten valintani aineiston osalta kohdistuu juuri Twilight-saagaan sen suuren suosion takia sekä siksi, että saaga on noussut uudelleen esille sen uuden tulokkaan *Keskiyön auringon* (alk. *Midnight sun*, 2020) myötä. Saagan uuden henkiinheräämisen takia pintaan ovat nousseet kaikki ne keskustelut, joita aiemmin on käyty alkuperäisen sarjan sisällöistä ja teemoista. Twilight-saagasta tehty analyysi onkin ollut monimuotoista, ja sekä sarjan kirjoja että elokuvia on tarkasteltu useilta kanteilta vuosien kuluessa.

Yksi näistä tarkastelun näkökulmista on ollut parisuhdeväkivalta, hyväksikäyttö ja erilaiset väkivallan muodot saagan henkilöhahmojen välisissä suhteissa. Analyysia on tehty varsinkin diskurssianalyysina tai lähiluvun kautta, keskittyen varsinkin tekstin sisältöön. Itse olen lähestymistavaksi tässä tutkielmassa valinnut narratologisen tutkimuksen, jonka kautta pyrin keskittymään *Houkutuksen* kerrontaan. Narratologisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimuksen tai analyysin tapaa, joka keskittyy kielen rakenteisiin ja itse kertomukseen; siis niihin tapoihin, joilla kertomusta kielellisesti tuotetaan (Heikkinen 2018, 175). Koska lähes koko saagan läpi kertojana toimii päähenkilö Bella minäkertojan muodossa, koin narratologisen tutkimuksen mielenkiintoiseksi tavaksi lähestyä *Houkutuksen* käsittelemiä aiheita ja niiden esittämisen tapoja lukijalle.

Minäkertoja voidaan kokea itsessään erityislaatuiseksi kerronnan muodoksi, joka lähestyy lukijaa hyvinkin henkilökohtaisesti. Narratiivia ja narratologiaa onkin tieteen kentällä lähestytty ihmisyyteen ja ihmisen elämään tiiviisti liittyvänä elementtinä, sillä tietynasteista kerronnallisuutta

voidaan pitää ihmisen perusominaisuutena. Se on tapa hahmottaa esimerkiksi oman elämän tapahtumia ja näihin tapahtumiin liittyviä merkityksiä. Narratiivin onkin koettu yhdistävän historian ja nykyhetken, ja sen kautta on voitu löytää tarkoituksia tietyille elämän tapahtumille. (De Fina ja Georgakopoulou 2015; 22, 28, 29.) Käytän tätä ajatusta pohjana analyysilleni, jossa minäkertojan kertomasta muodostuu lukijan silmissä tarina, jossa tietyillä teoilla, reaktioilla, tapahtumilla ja tunteilla on tarkoitus. Samalla minäkertojan teot voidaan nähdä tarkoituksenmukaisina ja osana hänen elämäntarinaansa.

Kertojalähtöisesti tapahtuvaa analyysia harjoittaen näen tärkeäksi huomion kohteeksi myös kertojan vaikutuksen lukijaan. Koska kirjallisuus ja sen sisällöt yleisesti vaikuttavat mediatuotoksina niiden vastaanottajiin, olen valinnut käsittelyyn myös ne mielikuvat, joita *Houkutus*en kerronnassa välitetään nuorille lukijoille parisuhteessa mahdollisesti tapahtuvasta väkivallasta. Itse olen *Houkutus*en julkaisuhetkellä kuulunut sen kohderyhmään eli teini-ikäisiin, pääosin naispuolisiin lukijoihin ja siksi koen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi tarkastella niitä käsityksiä, joita tämä teos on ikäisilleni välittänyt romantiikasta ja parisuhteesta. Huomioni tässä analyysissä kiinnittyikin tarkemmin henkisen väkivallan muodoista pelotteluun, jota *Houkutus*essa esiintyy useaan otteeseen kirjan pääparin välillä, sekä parisuhdeväkivallan yleiseen romantisointiin nuorille suunnatussa kirjallisuudessa. Lukijan ja minäkertojan tiivistä suhdetta ja siitä muodostuvia vaikutuksia pyrin avaamaan Sara Dayn käyttämän narratiivisen intiimiyden käsitteen avulla, jota tämän jälkeen sovellan tarkastellessani *Houkutus*en minäkertojan tapaa kertoa kokemistaan tapahtumista lukijalle. Analyysissäni keskityn niihin kielellisiin rakenteisiin, joita minäkertoja käyttää puhuessaan pelottelusta tai pelosta tunteena, joka esiintyy parisuhteen tai romantiikan kontekstissa sekä niihin tapoihin, joilla näitä tunteita ja toimintoja esitetään lukijalle. Tutkimuskysymyksiksi muodostuvatkin:

1. Miten *Houkutus*en päähenkilö kuvaa teoksen minäkertojana parisuhteessaan kokemaansa pelottelua?
2. Millaisia käsityksiä minäkertojan kerronta antaa nuorille lukijoille parisuhteesta ja siinä mahdollisesti tapahtuvasta väkivallasta?

2 *Houkutus* ja vampyyrisaagan suosio

Twilight-saagan ensimmäisessä osassa *Houkutuksessa* seurataan sarjan päähenkilöiden Isabella ”Bella” Swanin ja Edward Cullenin ensitapaamista, rakastumista ja hyvin erilaisten maailmojen kohtaamista. Bella muuttaa kirjan alussa Forksiin, Washingtonin osavaltiossa sijaitsevaan pikkukaupunkiin, jossa ”sataa enemmän kuin missään muualla Yhdysvalloissa” (Meyer 2005, 11). Hän jättää taakseen Phoenixin auringon ja äitinsä asettautuakseen asumaan isänsä luokse. Muuton syynä on Bellan äidin uusi miesystävä, jossa Bella ei näe mitään vikaa, mutta jonka äidilleen tuoman onnen tiellä Bella kokee itse olevansa. Tämä asetelma kertookin jo heti alussa lukijalle, millaisesta henkilöstä Bellan kohdalla on kyse. Hän on hyvin epäitsekäs ja tietyllä tapaa jopa nauttii omasta kärsimyksestään, todeten jo *Houkutuksen* ensimmäisillä sivuilla: ”Olihan se sinänsä hyvä tapa kuolla: jonkun toisen sijasta, jonkun jota rakastin.” (Meyer 2005, 9). Nämä sanat viittaavat kirjan tuleviin tapahtumiin, mutta samalla luovat vahvan kuvan Bellan perimmäisistä ajatuksista ja niistä tavoista, joilla Bella näkee itselleen tärkeimmät ihmissuhteet ja varsinkin rakkauden. Kyse on uhraamisesta ja uhrautumisesta, ja näitä molempia Bella pitkälti harjoittaa *Houkutuksen* edetessä.

Ensikohtaaminen Bellan ja Edwardin välillä tapahtuu pian Bellan muuton jälkeen hänen tutustuessaan uuteen lukioonsa. Kylmäkiskoisesti ja jopa uhkaavasti käyttäytyvä Edward monine yllättävine mielialanmuutoksineen on Bellalle mysteeri, josta muodostuu hänelle hitaasti pakkomielle. Lopulta tämä pakkomielle ajaa Bellan ihastumaan Edwardiin ja luomaan tästä koko elämänsä keskipisteen. Erilaisista ja eri tahoilta tulevista varoituksista huolimatta Bella ja Edward päätyvät solmimaan parisuhteen, jota ei riko edes Edwardin paljastuminen vampyyriksi. Eläinten veressä pysyttelevä Cullenien perhe pyrkii taistelemaan omaa luontoaan vastaan, kutsuen itseään ”vegetaristeiksi” (Meyer 2005, 162) ja lumoten Bellan periaatteillaan. Mahdottomalta tuntuva ja luonnon lakeja rikkova suhde Bellan ja Edwardin välillä kärjistyy *Houkutuksen* lopulla tilanteeseen, jossa Bella päätyy väkivaltaisen vampyyri-Jamesin uhriksi ja on kuolla vammoihinsa. Vain Edwardin läsnäolo pelastaa hänet, mikä vakuuttaa Bellan lopulta Edwardin ja heidän suhteensa tärkeydestä. Edward taas esittää epäilyn suhteen toimivuudesta, tuntien kammaa varsinkin Bellan vampyyriksi muuttamisen ajatuksesta.

Saagan myöhemmissä osissa Bellan ihmismaailma ja Edwardin edustama ylikuonnollinen kohtaavat uudelleen ja uudelleen erilaisissa ongelmatilanteissa kun pääparin suhde rikkoo näiden kahden maailman rajoja. Neljän kirjan, viiden elokuvan ja usean oheistarinan poikanut Twilight-saaga käsittelee Bellan ja Edwardin rakkaustarinan lisäksi vampyyreiden ja ihmissusien luontoa ja elämää, antaen lukijalle (ja katsojalle) monimuotoisen kuvan tästä Bellalle hitaasti avautuvasta,

yliluonnollisesta maailmasta. Saagan luoja Stephenie Meyer on ottanut inspiraatiota luomukselleen vanhoista taruista ja myyteistä¹, sekä esimerkiksi alkuperäisamerikkalaisesta kansanperinteestä. Lisäksi Twilight-saagassa on monia kristinuskoon ja sen oppeihin viittaavia аспектеja Meyerin oman uskonnollisen taustan vuoksi (Parsons 2008). Esimerkiksi Bellan ja Edwardin suhde seuraa pitkälti kristinuskon ihannetta, jossa seksuaalinen kanssakäyminen jätetään vasta avioliittoon. Myös Edwardin huoli Bellan sielusta voidaan nähdä kristinuskon opeista ammennettuna ja osaltaan kristinuskoon viittaa myös *Houkutus*en alussa oleva lainaus Raamatusta.

Ilmestyessään vuonna 2005 *Houkutus*, ja tämän myötä koko Twilight-saaga, oli suuri menestys. Kirjoja myytiin ympäri maailmaa miljoonittain ja käännöksiä on tehty jopa 37:lle eri kielelle (Parsons 2008). Kirjojen pohjalta tehdyt elokuvat ovat myös olleet huomattavan suosittuja ja niiden on ajateltu aiheuttaneen jopa eräänlaisen vampyyribuumin. Pääosin nuorista, yleensä teini-ikäisistä tytöistä koostuva saagan fanijoukko on ollut hyvin intohimoista ja aktiivista, ulottuen ympäri maailman ja tuoden saagan erilaisiin kulttuurisiin konteksteihin. Saagan uuden lisäyksen *Keskiyön auringon* myötä fanit ovat palanneet kirjojen sekä Bellan ja Edwardin rakkaustarinan pariin hyvin aktiivisesti. *Keskiyön auringossa* seurataan *Houkutus*en tapahtumia Edwardin näkökulmasta, mikä antaa tarinalle omanlaisensa sävyn. Sitä on pidetty Meyerin eräänlaisena vastauksena saagan saamaan aiempaan kritiikkiin (Rackham 2020).

Suuren suosionsa takia *Houkutusta* ja Twilight-saagaa onkin mielenkiintoista tutkia yhtenä nuoriin ja heidän käsityksiinsä vaikuttavana mediatuotoksena. Maas ja Bonomi (2020) mainitsevat artikkelissaan mediavaikutusefektin (eng. *media influence effect*) sekä mediavalikoinnin efektin (eng. *media selection effect*), joilla pyritään kuvaamaan median vaikutusta kokemusten muodostumisessa ja tulkinassa. Näiden käsitteiden mukaan medialla on vahva vaikutus sekä siihen, millaisia asioita kokemattomat nuoret odottavat elämältään että siihen, miten he tulkitsevat omia kokemuksiaan. Koska Twilight-saagan kohderyhmä on pääosin juuri teini-ikäisiä tai nuoria aikuisia, usein tyttöjä tai naisia, on tärkeää tutkia niitä mielikuvia, joita tällainen teos antaa sen lukijoille. Monelle nuorelle *Houkutus*en kaltaiset romaanit ovat ensimmäinen kosketus parisuhteeseen, ja tällöin on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millaisia normeja kirjallisuus parisuhteesta nuorille antaa. Nuorten naisten kohdalla kyse on myös siitä, millaisia käsityksiä heille annetaan naiseudesta ja naisena olemisesta sekä millaista kuvaa rakennetaan ylipäättään rakkaudesta.

¹ *Houkutus*en luvussa 7 Bella tutkii internetin välityksillä erilaisia vampyyreihin liittyviä myyttejä, soveltaen niitä itse havainnoimaansa ja lapsuudenystävältään Jacob Blackilta kuulemiinsa tarinoihin. Tekstissä mainitaan erilaisia vampyyrimyyttejä ympäri maailmaa ja niistä vahvimmin Bella liittyy Cullenien perheeseen romanialaisen *varacolacin*, slovakialaisen *nelapsin* sekä italialaisen *stregoni beneficin*, joka on ainoa hyvänä pidetty vampyyri (Meyer 2005, 119).

3 Väki­valta parisuhteessa

Maailman terveyssäätiön (WHO) määritelmän mukaan väkivalta on ”fyysisen voiman tai *vallan* tahallista käyttöä *tai sillä uhkaamista*, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen” (WHO:n raportti 2005, 21; kurssiivi oma). Tästä määritelmästä voidaan tulkita, että väkivalta on eräänlaista väkisin osoitettua tai otettua valtaa suhteessa väkivallan teon uhuriin. Se liittyy vahvasti ihmisten välisiin ja yhteiskunnassa vallitseviin erilaisiin valtasuhteisiin, ja Lidman (2015, 17) puhuukin teoksessaan väkivaltakulttuurin käsitteestä, jonka mukaan väkivalta kietoutuu erilaisiin ”sosiaalisiin, oikeudellisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin, jotka tuottavat ja ylläpitävät väkivallan mahdollisuutta tai auttavat piilottelemaan väkivaltaa”. Täten väkivallasta muodostuu osa yhteiskunnan rakenteita ja historiaa, ja samalla myös osa kulttuurisia tuotoksia. Tyhjentävää määritelmää väkivallalle on kuitenkin vaikeaa antaa, sillä se on hyvin monisyinen ja -tahoinen käsite, jonka monimutkaisuus vaikeuttaa sen tarkkaa määrittelyä (Lidman 2015). Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin väkivaltaan juuri vallan muotona, jolla on negatiivisia seurauksia sen uhrille ja joka toimii osana yhteiskunnassa vallitsevien valtarakenteiden ylläpitoa.

Parisuhdeväkivalta on vahvasti yhteydessä juuri vallan käyttöön. Lidmanin (2015, 57) mukaan parisuhdeväkivalta on elämänkumppanien välillä eli ihmiselle kaikkein lähimmän ihmissuhteen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa. WHO:n (2005, 109) määritelmässä mainitaan myös, että se aiheuttaa ”fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista vahinkoa suhteen osapuolille”. Parisuhdeväkivalta on sen intiimiydestä ja yksityisyydestä johtuen kuitenkin pitkälti vaiettua ja siihen liittyy leimaamista ja häpeän kokemuksia. Sen olemassaolon myöntäminen ja ylipäättään huomioiminen yhteiskunnallisena ongelmana on tapahtunut vasta hiljattain. Tästä vaikenemiskulttuurista kertovat myös tilastot, joissa Suomessa poliisiin tietoon tuli vuonna 2019 noin 10 000 tapausta (THL:n tilastoraportti 2021, 5), vaikka on perusteltua olettaa, että oikea määrä on huomattavasti suurempi. Maailmalla taas jopa 69 prosenttia naisista sanoo kokeneensa parisuhteessaan varsinkin fyysistä väkivaltaa, mutta vain alle puolet tästä määrästä on saattanut kertoa siitä jollekulle (WHO:n raportti 2005, 111; 118). Varsinkin puhuttaessa väkivallan ”näkyvätömistä” muodoista kuten psykologisesta, emotionaalista tai taloudellisesta väkivallasta on uhri usein kykenemätön tunnistamaan tätä. Yhtenä tekijänä parisuhdeväkivallan huomiotta jäämisessä ovat myös esimerkiksi stereotyyppiset sukupuoliroolit sekä väkivallan romantisointi, joita esittelen käsitteinä ja ilmiöinä tässä luvussa myöhemmin.

Väkivallan monet muodot tekevät siitä entistä haastavamman käsitteen määritellä. Kuten aiemmin jo todettu, väkivallalla on näkymättömiä muotoja, joita voi olla vaikeaa tunnistaa varsinkin parisuhteen sisällä. Fyysinen väkivalta on usein näkyvämpää, ehkä jopa oikeampana pidettyä väkivaltaa, ja se esiintyy herkemmin esimerkiksi väkivaltatilastoissa. Se on ruumiillista ja jättää fyysisiä jälkiä, ja historian saatossa esimerkiksi parisuhdeväkivaltaan liittyvää oikeudenkäyntiä on käyty juuri väkivallan jättämien fyysisten vammojen mukaan. (Lidman 2015, 66.) Outlaw (2009, 270) toteaa artikkelissaan, että fyysiseen väkivaltaan verraten juuri henkinen tai psyykinen väkivalta jättää kuitenkin syvemmät jäljet väkivallan uhriin. Parisuhteessa tapahtuva henkinen väkivalta usein luo myös uhan myöhemmälle fyysiselle väkivallalle. Erilaiset henkisen väkivallan muodot kuten uhkailu, pelottelu, manipulointi, vainoaminen, eristämisyrittäykset, mustasukkaisuus, kontrolloinnin ja omistamisen halu sekä vähättely ja toisen alistaminen ovatkin yleensä merkkejä tulevaisuuden fyysisestä väkivallasta. Yleensä jo parisuhteen alkuvaiheessa esiintyvä tietynlainen, esimerkiksi voimakkaan mustasukkainen tai omistushaluinen käytös, voi kieliä tulevasta fyysisestä väkivallasta. (Outlaw 2009, 271.)

Twilight-saagassa tapahtuvaa parisuhdeväkivaltaa on analysoitu esimerkiksi Collinsin ja Carmodyn (2011) sekä Taylorin (2014) artikkeleissa. Niissä avataan näkökulmia siihen, miten monilla tavoilla alun perin varsinkin nuorille tytöille suunnattu kirjasarja vähättelee, oikeuttaa, normalisoi ja romantisoi parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa. Taylor esittää esimerkiksi, kuinka saagan kolmannessa osassa *Epäily* (2007) tuodaan esille päähenkilön ulkopuolinen parisuhde, joka normalisoi fyysisen väkivallan roolin romanttisessa suhteessa. Bellan osalta taas korostuvat hänen odotuksensa fyysisen väkivallan toteutumisesta parisuhteessa mutta myös henkisen väkivallan kontrolloivat ja eristävät vaikutukset. Taylorin (2014, 390–391) analyysissä käsitellään myös, millä tavoin Twilight-saaga muodostaa väkivallan uhrista syyllisen tapahtuneeseen, priorisoiden väkivallan tekijän näkökulman tapahtuneessa. Tätä kautta Bellasta muotoutuu uhri, joka väkivallan estämiseksi myöntyy väkivallan tekijän, Edwardin, vaatimukseen (Maas ja Bonomi 2020, 519), sillä hän kokee olevansa vastuussa hänelle tapahtuvasta tai hänen näkemästään väkivallasta.

Parisuhdeväkivaltaa pitää yllä ja monimutkaistaa myös uhriutumisen käsite, jota Lidman (2015, 69) käyttää kuvaamaan parisuhteeseen sisälle koodattua ajatusta toisen osapuolen luontaisesta uhrin asemasta. Sukupuoliroolit ovatkin tässä suhteessa suuri tekijä, ja varsinkin maskuliinisuudella ja sen aggression korostamisella on oma osansa parisuhdeväkivallan toteutumisessa (Collins ja Carmody 2011, 383; myös Maas ja Bonomi 2020, 517). Nuorten keskuudessa, jotka tässä tapauksessa ovat Twilight-saagan lukijoita ja alttiita siinä annetuille esimerkeille, parisuhdeväkivalta muodostuukin pitkälti opittujen sukupuoliroolien kautta. Media antaa näistä rooleista tiettyjä käsityksiä, jotka usein

tukevat ajatusta parisuhdeväkivallan luonnollisuudesta (Collins ja Carmody 2011, 383). Tällöin väkivallasta muodostuu nuorille hyväksyttävä vallan käytön, intohimon ja rakkauden osoittamisen muoto.

3.1 Sukupuolittunut väkivalta, valtasuhteet ja väkivallan romantisointi

Sukupuolittuneella väkivallalla tarkoitetaan tapahtumaa, jossa ”tekijän ja uhrin sukupuolella on erityinen merkitys väkivallan syntymisessä ja kokemisessa sekä käytetyissä väkivallan muodoissa” (Lidman 2015, 18–19). Tällä tarkoitetaan sukupuolen vaikutusta esimerkiksi siihen, miten suuri riski henkilöllä on joutua väkivallan uhriksi ja millaista väkivaltaa häntä kohtaan harjoitetaan. Useissa tapauksissa väkivallan uhri on nainen ja esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa voidaan pitää yhtenä tyypillisimmistä naisiin kohdistuneista väkivallan muodoista (Lidman 2015, 23). Tätä kautta parisuhdeväkivallasta muotoutuu usein sukupuolittunutta, sillä siinä korostuvat väkivallan osapuolten sukupuolet ja tietyt sukupuolirooleihin kietoutuvat väkivallan muodot. Lidman (2015, 64) toteaa, että ”[v]äkivalta muuttuu sukupuolittuneeksi vasta silloin, kun sukupuoli vaikuttaa itse tekoon, siitä seuranneeseen oikeusprosessiin tai esimerkiksi teon ilmoittamatta jättämiseen”. Parisuhdeväkivallassa tämä näkyy esimerkiksi juuri naisten uhriutumisenä, historian saatossa käydyissä oikeusprosesseissa, joissa naisiin kohdistunutta väkivaltaa on vähätelty tai jätetty huomiotta, sekä kaikissa niissä väkivaltatapauksissa, jotka edelleen jäivät tilastojen ulkopuolelle.

Tässä tutkielmassa käytän sukupuolittuneen väkivallan käsitettä tarkastellessani *Houkutus* päähenkilön Bellan kokemaa väkivaltaa hänen sukupuoleensa kohdistuvana väkivaltana. Bellaa voidaan *Houkutus* henkilöahmona pitää naissukupuolen representaationa, jolloin häneen kohdistuva väkivalta voidaan nähdä kuvauksena naissukupuoleen kohdistuvasta väkivallasta. Representaation käsitteen määrittelen Paasosen (2012, 40–41) tekstin pohjalta symboleiksi ja merkeiksi, joilla viitataan johonkin muuhun kuin mitä nämä symbolit ja merkit konkreettisesti ovat ja luodaan merkityksiä esitetylle kohteelle erilaisten toimintojen ja tekojen kautta. Representaatioiden voidaan myös todeta luovan tietynlaisia mielikuvia, jotka antavat kehyksiä todellisuuden ymmärtämiselle. Tämän määrittelyn kautta Bellan voidaan nähdä representoivan naissukupuoleen yhdistettyjä normeja ja odotuksia. Sukupuolittuneen väkivallan ja sukupuolen representaation käsitteiden kautta esiin nousevat myös ne tavat, joilla Bella ja Edward parisuhteensa nais- ja miesosapuolena representoivat väkivallan sisäistymistä osaksi parisuhdetta. Tällöin sukupuolta tullaan representoivaksi myös osana parisuhdeväkivaltaan kietoutuvia sukupuolinormeja ja sukupuolittunutta väkivaltaa tässä suhteessa esiintyvien väkivallan muotojen ja kohteiden kautta.

Twilight-saagassa Bellaa voidaan pitää hyvin stereotyyppisenä sukupuolensa edustajana. Sukupuolen määrittelen Lidmanin (2015, 18) tapaan performanssiksi vakiintuneen fyysisen ominaisuuden sijaan. Tätä performanssia toteutetaan usein yhteiskunnan luomien normien sisällä ja Bella voidaan naishahmona nähdä hänen ympärillään vallitseviin länsimaisiin normeihin sopivaksi. Varsinkin verrattuna vampyyri-Edwardiin, Bella on heikko, kömpelö ja kykenemätön huolehtimaan itsestään; hän siis kaipaa eräänlaista pelastajaa (Pinheiro 2015, 153). Twilight-saagan esittämiä stereotyyppisiä sukupuolirooleja on tarkasteltu tarkemmin esimerkiksi Maasin ja Bonomin (2020) artikkelissa, jossa Bellan alistuva, uhrautumiseen perustuva naisrooli ja Edwardin dominoiva, aggressiivinen miesrooli yhdistyvät kirjoittajien luomassa neitsyt-peto-troopissa (eng. *virgin-beast trope*). Tällä troopilla pyritään kuvaamaan rakkausromaaneissa usein esiintyvää, vallan epätasapainoiselle jakautumiselle perustuvaa suhdetta, jota pidetään ihanteellisena. Maas ja Bonomi (2020, 516) toteavatkin tällaisen kuvantamisen antavan käsityksen, ettei romantiikkaa voi olla olemassa ilman vallan epätasa-arvoista jakautumista parisuhteen osapuolten välillä. Samalla tästä epätasa-arvosta johtuva parisuhdeväkivalta nähdään oleellisena osana romanttista suhdetta.

Stereotyyppiset sukupuoliroolit yhdistyvät vahvan heteronormatiiviseen käsitykseen parisuhteesta ja sen sisältämistä dynamiikoista. Tässä tapauksessa Bella voidaan nähdä hahmona, joka vahvasti edustaa heteronormatiivisia ja jopa patriarkaalisia asenteita. Heteronormatiivisuuden ja patriarkaalisuuden, eli naisen ja miehen ”luonnollisten” roolien, joissa mies toimii valta-asemassa suhteessa naiseen (Lidman 2015, 19), voidaan nähdä ilmenevän esimerkiksi niissä kohtauksissa, joissa Edward loukkaa Bellan yksityisyyttä. Näin tapahtuu esimerkiksi Edwardin seurattessa Bellaa Port Angelesiin: ”Mietin, olisiko minun pitänyt hermostua siitä että hän seurasi minua, mutta minut valtasikin merkillinen tyytyväisyys.” (Meyer 2005, 151). Tai esimerkiksi silloin kun Bella saa kuulla Edwardin katselleen häntä hänen nukkuessaan: ”En kuitenkaan onnistunut kuulostamaan kovin vihaiselta. Olin pikemminkin imarreltu.” (Meyer 2005, 249). Maas ja Bonomi (2020, 520) mainitsevat tällaisen ajattelun kertovan naisroolista, jossa miehen ihastuneisuus tai jopa pakkomielleisyys koetaan naisen arvoa nostavaksi aspektiksi. He toteavat naisen hankkivan valtaa ulkonäöllään, jolloin miehen ilmaistessa viihtymyksensä naisen kuuluu kokea vallan tunnetta tilanteesta. Toisaalta tämä korostaa entistä enemmän miehen valta-asemaa suhteessa naisen elämään ja toimintaan. Tämä taas kuvaa sukupuolittunutta väkivaltaa tekoina, joiden päätehtävänä on uhrin kontrollointi (Outlaw 2009, 271).

Valtasuhteisiin kietoutuneet sukupuoliroolit johtavat usein tilanteeseen, jossa sukupuolittunut väkivalta romantisoidaan parisuhteeseen kuuluvaksi, suhteen romantiikkaa lisääväksi aspektiksi. Kuten aiemmin mainittu, epätasa-arvoinen vallan jakautuminen parisuhteessa voidaan nähdä yhtenä

romantiikan edellytyksenä. Tämä käsitys johtuu usein ajatuksesta, että itse parisuhde on sen laatua merkityksellisempi (Taylor 2014, 390) tai että heteroseksuaalinen parisuhde on naisen ainoa tie onnelliseen ja täyteen elämään (Maas ja Bonomi 2020, 515). Varsinkin nuorilla tällaiset käsitykset parisuhteesta voivat korostua, sillä he usein suhtautuvat esimerkiksi sukupuolirooleihin todellisuutta jyrkemmin ja intensiivisemmin (Collins ja Carmody 2011, 384). Tällaisen pelkkää parisuhteen merkitystä sen laadun kustannuksella korostavan ajattelun kautta on perusteltua selittää parisuhdeväkivallan olemassaoloa romantiikan osana ja sen toteutumisen keinona. Väkivallan ja kivun yhdistyminen myös seksiin ja seksuaalisuuteen voidaan nähdä yhtenä parisuhdeväkivallan romantisoinnin syynä (esim. Maas ja Bonomi 2020, 519–520; Lidman 2005, 23). Twilight-saagassa esimerkiksi Edwardin pyrkimykset fyysisesti rajoittaa Bellan liikkumista tai estää häntä tekemästä asioita voidaan nähdä Bellaa kiihottaviksi, jopa eroottisiksi kokemuksiksi.

Boynton (2019, 58) esittää artikkelissaan, jossa hän vertaa Twilight-saagaa Emily Brontën *Humisevaan harjuun* (1847), miten Twilight-saaga romantisoi väkivallan parisuhteessa käyttämällä väkivaltaa intohimon ilmaisijana. Edward korostaa väkivaltaisilla toiminnoillaan omaa maskuliinisuuttaan, mikä saa Bellan sekä ihailun että kiihkon valtaan. Samalla Edwardin kykeneväisyys satuttaa Bellaa fyysisesti mutta siitä pidättäytyminen nähdään romanttisena, Edwardin rakkautta ja suojelevuuden halua korostavana eleenä (Taylor 2014, 395). Näin voidaan ajatella tapahtuvan esimerkiksi kohtauksessa, jossa Bella on käymässä Cullenien perheen luona ja Edward esittelee Bellalle omaa huonettaan. He keskustelevat Edwardin perheestä ja vampyyrin elämästä, mikä johtaa tilanteeseen, jossa Edwardin fyysisesti väkivaltaisena näyttäytyvä toiminta voidaan nähdä jopa flirttailuna:

En nähnyt hänen loikkaansa – se tapahtui aivan liian nopeasti. Huomasin äkkiä vain lentäväni ilmassa ja samassa rysähdimme sohvaan niin että se kolahti seinään. Samalla hän kuitenkin suojeli minua käsivarsiansa rautahäkissä, niin ettei minun käynyt kuinkaan. Haukoin silti henkeä, kun yritin päästä jalkeille. (Meyer 2005, 293.)

Bella kertoo tilanteesta hyvin kepeästi, nähden Edwardin ”loikan” hänen osaltaan jopa leikkinä. Tilannetta ja siinä vallitsevaa väkivallan uhkaa hälvennetään myös vitsailulla, joka käydään Edwardin ja tämän adoptioisarususten Alicen ja Jasperin välillä tämän jälkeen. Tilanteen väkivaltaisuus ja Bellan järkyttyneisyys paistaa kuitenkin hänen sanoistaan, vaikkei minkäänlaista fyysistä vahinkoa aiheudu. Kohtauksessa Edwardin hirviömäisyyden mainitseminen taas saa hänet esittelemään yliluonnollisuuden yhdistyvää eläimellistä puolta itsestään. Monesti Edwardin hirviömäisyys vertautuukin *Houkutuksessa* hänen maskuliinisuuteensa, ja Taylor (2014, 393) toteaa artikkelissaan juuri yliluonnollisuuden sallivan tällaisen hyvinkin aggressiivisen miehuuden representaation. Se voidaan nähdä jopa ihanteena, sillä se tuo esille hyvin stereotyyppisen miehisenä pidetyn eläimellisen

halun ja tunteenpurkaukset. Bellalle kyse taas on kiihkosta, jolloin hänen silmissään Edwardin väkivaltaisuus yhdistyy intohimoon.

Väkivallan romantisoinnin ja sen sukupuolirooleihin sisällyttämisen myötä muodostuu erilaisia käsityksiä väkivallan paikasta itse rakkaudessa. Kuten Maas ja Bonomi (2020, 518) toteavat, väkivaltilanteet parisuhteessa voidaan nähdä pieninä, kärsimyksen ja uhrausten arvoisina vikoina, jotka naisen tulee kestää onnen saavuttaakseen. Monet romaanit, varsinkin nuorille suunnatut, markkinoivat täten ajatusta kaiken ylittävästä tosirakkaudesta. Boynton (2019) esittelee tätä käsitystä syvemmin analysoidessaan, millä tavoin *Humisevan harjun* selkeän väkivaltaisena ja haitallisena esitetty suhde on ajan saatossa romantisoitu ja muutettu ihannoitavaksi rakkaustarinaksi. Näin se on jälleen siirtynyt Twilight-saagaan. Saagan ensimmäisenä kirjana *Houkutut* luokin raamit tarinalle väkivaltaiseen suhteeseen päätymisestä ja siihen rakastumisesta. Boynton (2019) toteaaakin, että Twilight-saagan minäkertojan kautta lukija rakastuu Edwardiin ja alkaa näin kertojan tapaan haluta parisuhteelta väkivaltaa. Vastakohtaisesti normaalina ja terveenä pidetty parisuhde taas muuttuu tylsäksi väkivaltaisen ja ”jännittävän” suhteen rinnalla (Maas ja Bonomi 2020, 520).

3.2 Pelottelu henkisen väkivallan muotona

Henkisen väkivallan tai psyykkisen väkivallan voidaan sanoa olevan ihmisen psyykeä tai mieltä kohtaan käytettyä väkivaltaa, jolla on useita ilmenemismuotoja. Tässä tutkielmassa keskityn henkisen väkivallan muodoista lähemmin emotionaaliseksikin väkivallaksi luokiteltuun pelotteluun². Pelottelu tai uhkailu (eng. *intimidation*) voidaan määritellä toiminnaksi, jossa väkivallalla uhkaamalla väkivallan tekijä saa uhrin toimimaan haluamallaan tavalla. Uhkaaminen voi tapahtua fyysisesti erilaisin teoin tai sanallisesti, mutta sen päämääränä on juuri pelon tunteen nostattaminen uhrissa, jotta tämä taipuisi väkivallan tekijän tahtoon. Collins ja Carmody (2011, 390) toteavatkin pelottelun toimivan usein suostuttelun tai myönnyttämisen (eng. *compliance*) välineenä. Täten se voidaan yhdistää myös eräänlaiseen emotionaaliseen manipulointiin.

Twilight-saagassa pelottelu on vahvasti läsnä yhtenä ihmissuhteita määrittelevänä tekijänä. Yliluonnollisessa maailmassa vampyyrit esiintyvät ihmismäisinä petoina, ja tällöin pelottelu ja ylipäättään pelottavuus ovat jatkuvasti osana hahmojen välisiä kohtaamisia. Tätä kautta myös Bellan ja Edwardin suhdetta varjostaa pelottelu, sillä Edward hirviömäisenä, verta janoavana vampyyrina on

² Käytän englannin *intimidation* -termistä suomeksi sanaa pelottelu, sillä halusin korostaa juuri pelon kokemusta tällaisen toiminnan yhteydessä. Sanaa *intimidation* on vaikeaa suomentaa itseäni tyydyttävällä tavalla, joten käytän sanaa pelottelu myös synonyyminä yhdessä uhkailun kanssa.

jatkuvasti uhka Bellan turvallisuudelle. Monissa tapauksissa Bellaa kohtaan suunnattu pelottelu tapahtuukin Edwardin osalta sanallisesti uhkaamalla tai fyysistä voimaa esittelemällä:

Adrenaliini oli alkanut virrata suonissani, kun olin vähitellen käsittänyt joutuneeni vaaraan. Edward haistoi sen metrienkin päästä. Hänen hymyynsä tuli pilkallinen vivahde.

”Minä olen varmaan maailman taitavin saalistaja. Kaikki minussa houkuttelee sinua luokseni: ääneni, kasvoni, jopa *tuoksuni*. Niin kuin sitä tässä enää tarvittaisiin!”

--

”Niin kuin sinä muka pääsisit minua karkuun”, hän naurahti kitkerästi.

Hän ojensi kätensä ja repäisi tuosta vain, korvia huumaavalla rytinällä, puoli metriä paksun kuusenhaaran puun tyvestä. Hetken hän kannatteli sitä kädessään ja heitti sen sitten häikäisevän nopeasti pirstaksi toista puuta vasten, joka jäi vavahtelemaan iskun voimasta. (Meyer 2005, 225; kursiivi alkuperäinen.)

Monissa tapauksissa Edward myöntää myös suoraan uhkaavansa Bellan henkeä ja kuolema on aihe, joka kietoutuu vahvasti Bellan ja Edwardin väliseen romantiikkaan. Edward toteaa olevansa uhka Bellan lisäksi myös muiden ihmisten hengelle, sillä hänen halunsa Bellan verta kohtaan on niin voimakas: ”Olin ottaa sinut siinä paikassa. Siellähän oli todistajana vain yksi hauras ihminen, josta olisin tehnyt helposti selvää.” (Meyer 2005, 230–231). Bella kokee pelkoa siis myös muiden kuin oman henkensä puolesta, kokien tästä aiheuttamastaan vaarasta syyllisyyttä. Tämä osoittaaakin, miten selkeän eroavin tavoin Bella suhtautuu itseensä ja muihin kohdistuvaan vaaraan.

Vaikka pelottelu *Houkutuksessa* tapahtuu useimmiten vain sanallisesti ja Edward harvoin tekee mitään todella satuttaakseen Bellaa tai hänen ympärillään olevia ihmisiä, on tämä jatkuva uhka kuitenkin Bellalle henkisesti raskasta ja kuormittavaa. Joissakin tilanteissa Edward saattaa esimerkiksi käyttää fyysistä uhkaa myös hänen ja Bellan välisen keskustelun ympäröivänä elementtinä. Näin tapahtuu esimerkiksi tilanteessa, jossa Bella arvuuttelee Edwardin olevan vampyyri. He istuvat Edwardin autossa tämän ajaessa ja lopulta Bella alkaa ilmaista pelkoa Edwardin hurjasta ajonopeudesta. Tämä lisää eräänlaisen psykologisen kuormituksen heidän välillään käytyyn keskusteluun. Toisena tähän viittaavana merkinä voidaan pitää sitä, miten voimakkaasti Bella reagoi Edwardin poissaoloon ja pelkää tämän lähtöä. Pelottelu kietoutuukin parin väliseen riippuvuuteen, mikä lisää näitä pelottelun tapahtumia. Suoran pelon tunteet Bella taas usein piilottaa, jottei Edward kiinnittäisi siihen huomiota. Tätä pelon salailua käsittelen enemmän tämän tutkielman seuraavassa luvussa analysoidessani Bellan tapaa kertoa pelottelutilanteista ja kokemastaan pelosta sekä sen vaikutuksista hänen toimintaansa ja ajatteluunsa.

4 Pelottelusta kertominen *Houkutuksessa* ja lukijalle välittyvät käsitykset parisuhteesta

Huomioni kohdistuu tässä tutkielmassa sellaisiin *Houkutuksen* kohtauksiin, joissa kerronnassa käsitellään pelottelun toteutumista Bellan ja Edwardin parisuhteessa. Pelottelun tapoja ja niiden ilmaisua olen käsitellyt jo edeltävässä osiossa, jossa on todettu pelottelun olevan joko fyysistä tai sanallista, mutta kohdistuvan juuri Bellaan minäkertojana ja pyrkivän vaikuttamaan hänen toimintaansa ja ajatteluunsa. Tarkastelen narratologisen tutkimuksen kautta niitä tapoja, joilla Bella näistä pelotteluun kietoutuvista tilanteista sekä omista tunteistaan ja ajatuksistaan näissä tilanteissa kertoo. Kiinnitän huomiota lisäksi niihin ajatuksiin ja tunteisiin, joita Bella tietoisesti jättää kertomatta muille kuin lukijalle sekä niihin tapoihin, joilla Edwardin uhkaavaa käyttäytymistä selitetään. Tämän pohjalta tarkastelen myös, miten Bellan tapa kertoa omista kokemuksistaan välittää lukijalle tietyn käsityksen parisuhteesta hyväksyttävästä henkisen väkivallan käytöstä ja siihen liittyvästä romantiikasta. Pysin analyysissäni yhdistämään jo aiemmin käsittelemäni väkivallan ja parisuhdeväkivallan teoriaa sekä tässä esittelemäni narratiivisen intiimiyden käsitettä, jota käytän kertojan ja lukijan välisen suhteen tiiviyn ymmärtämiseen.

4.1 Narratiivinen intiimiys – Bellan suhde lukijaan

Lainaan tässä tutkielmassa Sara Dayn teoksessaan (2013) käyttämää narratiivisen intiimiyden (eng. *narrative intimacy*) käsitettä, jolla pyritään kuvaamaan lukijan ja minäkertojan välille muodostuvaa tiivistä suhdetta sekä niitä tapoja, joilla minäkertojan ja lukijan suhteessa representoidaan erilaisia tosielämän intiimeitä suhteita kuten ystävyyssuhdetta. Day (2013, 14) keskittyy teoksessaan kaikista kerronnan fokalisoinneista juuri minäkertojaan, joka usein muodostaa kaikkein läheisimmän suhteen lukijan kanssa, sekä yleisesti nuorten kirjallisuuteen. Nämä ovat molemmat tärkeitä ulottuvuuksia tarkastellessani *Twilight*-saagaa ja *Houkutusta* minäkertojan kerronnan kannalta. Lisäksi narratiivinen intiimiys selittää käsitteenä hyvin sitä luottamukseen ja erilaisiin paljastuksiin (eng. *disclosure*) pohjaavaa suhdetta, joka muodostuu *Houkutuksen* kerronnan kautta lukijan ja Bellan, eli eräänlaisen lukijan paikkaajan, välille.

Narratiivisen intiimiyden käsitteen sekä kertojan ja lukijan välisen suhteen ymmärtämiselle tärkeää on määritellä, mitä tarkoitetaan ylipäätään kertojalla ja lukijalla sekä heidän suhteellaan. Day (2013, 13; 15) käyttää omassa teoksessaan Seymour Chatmanin alkuperäisesti esittelemää hyvin klassista näkemystä lukijasta ja kertojasta. Tukeudun tähän näkemykseen tässä tutkielmassa puhuessani (minä)kertojasta ja lukijasta sekä heidän välillään vallitsevasta monitahoisesta suhteesta. Chatmanin mallissa erotellaan tekijä, sisäistekijä sekä itse kertoja omille tasoilleen. Samalla myös

lukija hahmottuu yleisön, sisäislukijan ja itse lukijan tasojen kautta. Näiden yhteydessä olevien tasojen välillä voidaan liikkua kerronnan ja luennan tapahtuessa. Thein ja Sulzer (2015, 48) puhuvat artikkelissaan kertojan ja yleisön välisestä suhteesta, jonka ulkopuolelle sisäislukija asettuu. Kirjan kertojalla on tietty, hänen kerrontaansa kuunteleva taho eli yleisö, joka erottuu sisäislukijasta eli kertojan olettamasta kuuntelijasta. *Houkutuksen* tapauksessa Bella siis kertoo tarinaansa tietynlaiseksi olettamalleen lukijalle eli sisäislukijalle. Yleisö ja sisäislukija taas erottuvat oikeasta, fyysistä kirjaa lukevasta lukijasta. Eri tasot luovat joko samaistumisen tai erottumisen kokemuksia lukijan ja kertojan välille. Jos lukija samaistuu vahvasti sisäislukijaan, hän usein reagoi emotionaalisesti kirjan tapahtumiin ja itse kerrontaan (Day 2013, 15). Lukijan samaistumisen kirjan kertojaan voidaankin nähdä riippuvan siitä, miten suuri ero on juuri sisäislukijan ja oikean lukijan välillä (Thein ja Sulzer 2015, 49).

Eri kerronnan muodoista juuri minäkertoja toimii kerronnallisesti kaikkein lähimpänä lukijaa. Pinheiro (2015, 152) mainitsee, että minäkertoja tuo kirjan kertojan tunteet ja ajatukset lukijan osaksi. Minäkertoja toimiikin ikään kuin lukijan edustajana kertomuksessa. Hän toimii myös minäkertojan uskottuna (Day 2013, 4), ja nämä molemmat roolit voidaan havaita myös *Houkutuksen* kerronnassa:

Seuraava päivä oli mukavampi... ja kurjempi.

--

Kurjemmaksi päivän teki se, että minua väsytti; en osannut vielääkään nukkua Charlien talossa, kun tuuli vonkuu nurkissa. Kurjempi se oli myös siksi, että matematiikan opettaja Varner kysyi minulta vaikka en viitannut, ja minä vastasin väärin. Surkeinta oli, että jouduin pelaamaan lentopalloa ja iskin joukkueoveriani pallolla päähän sen ainoan kerran, kun en onnistunut pakoilemaan palloa. Ja kurjaa oli myös se, ettei Edward Cullen tullut kouluun.

Odotin ruokatuntia kauhun vallassa, peläten jo etukäteen hänen käsittämättömän vihaisia katseitaan. Toisaalta halusin kohdata hänet kasvokkain ja tivata selitystä kummalliseen käytökseen. Valvoessani yöllä minä jopa kuvittelin, mitä hänelle sanoisin. Tunsin itseni kuitenkin liian hyvin enkä uskonut, että minulla riittäisi siihen rahkeita. (Meyer 2005, 32.)

Kohtauksessa Bella on toista päivää uudessa lukiossaan ja on hitaasti sopeutumassa sinne. Hän kuitenkin yhä ajattelee hyvin kummallista ensikohtaamistaan Edwardin kanssa ja esittää tämän kohtaamisen yhtä häntä eniten vaivaavista asioista – hän ei ole edes kyennyt nukkumaan sitä ajatellessaan. Samalla Edwardin poissaolo aiheuttaa hänessä kielteisiä tunteita. Mikään näistä ajatuksista ja tunteista ei kuitenkaan välity lukijan ulkopuolelle. Day (2013, 6) toteaaakin narratiivisen intiimiyden toteutuvan vahvimmin juuri niissä tilanteissa, joissa lukija ja kertoja jakavat yhdessä jotakin sellaista, joka ei välity kirjan muille henkilöhahmoille. Samalla harjoitetaan erilaisten näkökulmien ymmärtämistä ja toisen tilanteeseen asettumista. Samaistuminen kirjan hahmoihin vaatii lukijalta empatiakykyä, jota voidaan pitää myös yhtenä tärkeimpänä lukemisen kautta harjaantuvana ominaisuutena (van Lissa ym. 2016, 60).

Lukijan ja kertojan tiivis suhde hämärtää myös fiktiivisyyden rajoja, mikä mahdollistaa suhteen tiiviyden ja narratiivisen intiimiyden toteutumisen (Day 2013, 17). *Houkutus* kaltaisissa fantasiaelementtejä ja yliluonnollisia tapahtumia omaavissa kirjoissa tämä vaikutus mahdollistaa näihin epärealistisiin tapahtumiin mukautumisen. Lukijan kykyä kyseenalaistaa kertojan maailmaa tai tämän toimintaa pyritään siis narratiivisen intiimiyden kautta laskemaan. Jos lukijan ajattelu kuitenkin poikkeaa suuresti minäkertojan ajattelusta, hänet voidaan herkemmin kyseenalaistaa, johtuen minäkertojan näkökulman selkeästä rajallisuudesta (van Lissa ym. 2016, 59). Minäkertoja on siis sekä hyvin tiiviisti lukijalle läsnä mutta myös altis tämän torjunnalle. Lukija kuitenkin harvoin asettuu täysin kertojaa vastaan, sillä kerronta pyrkii saamaan lukijan kertojan puolelle. Nuorten kirjoissa yleisenä oletuksena onkin, että lukija tukee kertojaa tämän ajatuksissa ja valinnoissa vahvan samaistumisen kokemuksen kautta (Day 2013, 75). Tämä taas usein johtaa siihen, etteivät nuoret lukijat osaa tai kykene kyseenalaistamaan heille kirjallisuudessa esitettyjä malleja ihmissuhteista.

4.2 Bella ja tukahdutettu pelko

Päähenkilönä ja minäkertojana Bellalla on kaksi häntä määrittelevää ominaisuutta: kömpelyys sekä eristyneisyys tai sopeutumattomuus. Nämä piirteet määrittelevät sitä suhdetta, joka *Houkutus* aikana muodostuu sekä Bellan ja Edwardin että Bellan ja lukijan välille. Bellan kömpelyys voidaan nähdä konkreettisena osoituksena hänen riippuvuudestaan muista ihmisistä, tässä tapauksessa usein Edwardista tai muista *Houkutus* mieshahmoista. Tämän riippuvuuden olen maininnut jo aikaisemmin luvussa 3.1 puhuessani Bellan roolista heikkona naisena, joka ei pärjää yksin. Bellalle itselleen kömpelyys on osa arkipäivää, minkä voidaan ajatella ilmaisevan, että Bella on tottunut kipuun. Bellalle ei siis täten tule yllätyksenä, että myös rakkaus vaatii häneltä kärsimystä (Maas ja Bonomi 2020, 512). Edward Bellan suojelijana toteaa: ”Olit oikeassa – kamppailen kohtaloa vastaan, kun yritän pitää sinut hengissä.” (Meyer 2005, 165). Edwardin halu auttaa Bellaa esitetään sankarillisena, jopa tietyllä tapaa uhrautuvana toimintana, josta Bellan odotetaan kokevan kiitollisuutta. Tämä kertoo lukijalle, miten voimakkaasta riippuvuudesta on kyse ja millaiseen asemaan Bella asettuu suhteessa Edwardiin. Samalla tämä korostaa Bellan omaa roolia hänen itse kokemassaan kärsimyksessä.

Bellan eristyneisyys ja sopeutumattomuus muiden joukkoon toistuu usein hänen kerronnassaan ja se tuodaan ilmi tavalla, joka olettaa myös lukijan samaistuvan tähän vierauden kokemukseen. Bella mainitsee useaan otteeseen esimerkiksi että ”Minä [Bella] en oikein samaistunut ikäisiini ihmisiin.” tai ”Toisinaan en voinut olla miettimättä, näinkö minä asiat jotenkin eri tavalla kuin koko muu maailma.” (Meyer 2005, 16; 17). Hän painottaa ajatuksellista eroa ”koko muuhun maailmaan”

varsinkin oman henkisen ikänsä kautta. Tämä tuo hänet lähemmäs Edwardia, joka ei teknisesti ottaen ole 17-vuotias³. Taylor (2014, 392) esittääkin artikkelissaan, kuinka Bellan eristyneisyys tekee hänestä helpon uhrin Edwardin manipuloinnille ja mahdollistaa monimuotoisen henkisen väkivallan tapahtumisen. Pysyttelemisen sosiaalisten suhteiden ulottumattomissa jättää Bellan haavoittuvaiseksi ja alttiiksi Edwardin hyvin ailahteleville mielihaluille. Samalla Bellan voidaan nähdä lähentyvän lukijan kanssa, sillä lukija toimii Bellan ainoana uskottuna hänen pitäessä tunteensa ja ajatuksensa tiukasti itsellään. Day (2013, 90) mainitsee, että Bellan tapa pitää muut kirjan hahmot loitolla muodostaessaan hyvin avoimen suhteen lukijan kanssa luo räikeän kontrastin, joka taas syventää narratiivisen intiimiyden kokemusta. Samalla Edwardin salliminen lähelle Bellaa itseään ja täten lukijaa korostaa Edwardin roolia ja tärkeyttä Bellan elämässä.

Näistä lähtökohdista käsin on mielenkiintoista tarkastella pelottelun ja pelon roolia niin Bellan ja Edwardin välisessä suhteessa kuin Bellan kerronnassa. Pelkoon ylipäätään Bella suhtautuu hyvin ylimalkaisesti, sysäten sen pääosin syrjään tai asennoituen siihen eräänlaisella etäisellä kiinnostuksella. Edwardin seurassa hän toteaa:

Tuijotin häntä ihmetellen, miksi minua ei pelottanut. Hän oli tosissaan – siitä ei ollut epäilystä. Mutta päällimmäinen tunteeni oli vain levottomuus... ja ennen kaikkea olin lumoutunut. Niin kuin aina hänen seurassaan. (Meyer 2005, 85.)

Tätä ennen Edward on varoittanut Bellaa omasta vaarallisuudestaan tai jopa pahuudestaan. Bellan luottamus Edwardiin taas on hyvin sokeaa, mikä käy ilmi myös hänen kerronnastaan. Pelon sijaan hän kokee ”lumoutuneensa”. Usein Bella yhdistääkin Edwardin seurassa tuntemansa pelon tätä kohtaan tuntemaansa vetovoimaan. Kuten jo aiemmin olen tässä tutkielmassa todennut, pelottelu näyttäytyy Edwardin kohdalla jopa flirttailun muotona, johon Bella vastaa sen kepeyttä ja leikkimielisyyttä peilaavalla halulla. Tällainen pelon vastainen reaktio taas esitetään toistuvana ja normitettuna ja Bellan kerronta luo siitä lukijan silmissä jopa ihannoitavaa.

Pääosin suoraa pelottelua tapahtuu Bellan ja Edwardin suhteessa niissä tilanteissa, joissa Edward pyrkii pelästyttämään Bellan pois luotaan. Erilaisiksi varoituksiksi ja huoleksi naamioitu, useimmiten sanoilla tapahtuva pelottelu on jatkuvaa ja toistuvaa Edwardin yrittäessä saada Bellan ymmärtämään, ettei vampyyrin läheisyys ole hyväksi ihmiselle. Jokaisella varoituksella tuntuu kuitenkin olevan vastakkainen vaikutus ja loppujen lopuksi Edwardin sanat tuntuvat lähes käänteispsykologisilta. Tämä toiminta kärjistyy kohtauksessa, jossa Bella ja Edward tunnustavat tunteensa toisilleen Edwardin yrittäessä viimeisen kerran ajaa Bellan pois luotaan:

³ Edward on oikeasti yli 100-vuotias. Hänet muutettiin vampyyriksi hänen ollessaan 17-vuotias vuonna 1918 eikä hän ole tämän jälkeen ikääntynyt (Meyer 2005, 245).

”Niin kuin sinä muka voisit tapella minua vastaan”, hän sanoi lempeästi.

Istuin jähmettyneenä; pelkäsin häntä enemmän kuin koskaan. Ensi kertaa hän oli karistanut huolella vaalimansa julkisivun minun nähteni. Hän oli vähemmän ihminen kuin koskaan, kauniimpi kuin koskaan. Tuijotin häntä kalmankalpeana, silmät suurina, kuin käärmeen lumoama lintu.

Hänen ihanat silmänsä näyttivät hehkuvan kiihtymyksestä. Sekunti sekunnilta ne alkoivat himmetä. Vähitellen hänen ilmeensä verhoutui ikiaikaiseen surumielisyyteen.

”Älä pelkää”, hän kuiskasi samettisella, tahattoman viettelevällä äänellään. ”Minä lupaan...” Hän empi. ”Minä *vannon* etten tee sinulle pahaa.” (Meyer 2005, 225–226; kurssiivi alkuperäinen.)

Kerronnassa toistuvat pelon ja halun vuorottelut, jotka korostuvat Edwardin teoissa ja ilmeissä. Bella kokee Edwardin kauheuden kauniina, kun taas hänen pelottavuutensa on jopa viettelevää. Edwardin yritys ajaa Bella pois luotaan epäonnistuu näiden tunteiden ottaessa vallan. Samalla huomiota voidaan kiinnittää Edwardin lupaukseen olla tekemättä Bellalle pahaa, mikä rinnastuu vahvasti niihin tilanteisiin, joissa Bella itse hokee Edwardille, ettei tämä ole paha:

”Mutta paha sinä et ole”, minä kuiskasin päätä pudistaen. ”Ei, sitä minä en usko.” (Meyer 2005, 84.)

Pelon rinnastuminen pahuuteen onkin yksi Bellan ajatuksissa usein esiin nousevista assosiaatioista. Tämä antaa vaikutelman siitä, ettei Edwardin pelottavuus tarkoita pahuutta, jolloin pelottelu ja pelko voidaan jättää huomiotta. Samalla Edwardin esittelemä, hyvin eläimellisenä näyttäytyvä vampyyrin luonto ja aggressiiviset tunteet välittyvät anteeksi annettavina ja jopa ymmärrettävinä reaktioina, joiden olemassaolosta myöskään lukijan ei tule tuomita Edwardia sillä eihän tämä ole ”paha”.

Kun Bella sitten kokee aitoa pelkoa, hän usein jättää sen mainitsematta tai pyrkii tukahduttamaan sen omassa mielessään. Osassa tilanteista hänen voidaan jopa tulkita kokevan syyllisyyttä omasta pelostaan: ”Kavahdin taaksepäin typeryneenä ja – vaikken olisi ikinä tunnustanut sitä hänelle – pelästyneenä hänen reaktiostaan.” (Meyer 2005, 186). Edwardille välittyvä avoin pelko ilmenee Bellan kerronnassa tuomittavana, eikä hän halua kiinnittää siihen huomiota. Lukijalle hän kuitenkin jakaa tämän tunteen, muovaten sen eräänlaiseksi hallitsemattomaksi mutta piilotettavissa olevaksi reaktioksi. Bellan kerronta häntä pelottavissa tilanteissa, joissa Edward on läsnä oman uhkaavuutensa kanssa, onkin täytetty Bellan vakuutteluilla hänen omasta pelkäämättömydestään aivan kuin lukijan olisi erityisen tärkeää olla tietoinen tästä. Pelkoon parisuhteessa esiintyvänä tunteena Bella taas ei kiinnitä huomiota, mikä osoittaa tietynlaista hyväksyntää sen esiintymisestä Edwardin käyttämänä suostuttelun ja viestittämisen keinona. Bella ihannoikin itsessään eräänlaista rohkeutta, jonka avulla hän kykenee kestämään Edwardin hänelle avaaman maailman ja pysyttelemään tämän rinnalla. Bellan rohkeudesta tässä tapauksessa muodostuukin eräänlaista hullutta, mikä kiteytyy tämän tutkielman otsikon lainauksessa (Meyer 2005, 398).

Omaa pelkoaan tukahduttaakseen ja Edwardin tekoja oikeuttaakseen, Bella myös pyrkii vakuuttelemaan muille, ettei Edward ole sellainen kuin hänen kylmä ulkokuorensa antaa ymmärtää. Omien ystäviensä edessä Bellan ensimmäinen reaktio on puolustaa Edwardia:

”En käsitä, miten sinä uskallat olla kahden hänen kanssaan”, Jessica henkäisi.
 ”Miten niin?” Näytin järkyttyneeltä, mutta hän ei arvannut, mistä se johtui.
 ”No kun hän on suorastaan... pelottava. [--]”
 --
 ”On hänessä paljon muutakin hyvää.”
 ”On vai? Mitä esimerkiksi?”
 Toivoin, etten olisi ottanut sitä puheeksi. Melkein yhtä paljon kuin sitä, että Edward oli vain pilailut kuuntelevansa meitä salaa.
 ”En oikein osaa selittää... mutta hän on sisältä vielä uskomattomampi kuin pinnalta.”
 Vampyyri joka halusi tehdä hyvää – joka juoksenteli pelastamassa ihmisiä, ettei jäisi pelkäksi hirviöksi... (Meyer 2005, 176–177.)

Bellalle Edwardin ulkoista uhkaavuutta tärkeämpää ovat hänen perimmäiset ajatuksensa ja halunsa olla enemmän kuin vampyyrin luonto vaatisi häntä olemaan. Tätä kautta Edwardin pelottelusta luodaan romantisoitua ja normalisoitua toimintaa, jota selitetään varsinkin ylikuonnollisen kautta. Hänen pelottelunsa ja pelottavuutensa eivät haittaa, kun niillä on jokin ymmärrettävä syy. Samalla jää Bellan tehtäväksi ikään kuin puolustaa Edwardin mainetta, sillä hän tietää tämän pelottavuuden olevan jonkin muun kuin Edwardin itsensä aiheuttamaa.

4.3 Edwardin esiintyminen uhrina

Bellan kuvailun ja kerronnan kautta Edwardista muodostuu kuva melkeinpä täydellisestä ihmisestä. Tämä käy ilmi jo siitä, kuinka paljon Bella kiinnittää huomiota Edwardin ulkonäköön. Heidän ensitapaamisestaan lähtien Bellan kerronta Edwardin läsnä ollessa täyttyy tämän ulkonäköä ylistävistä ja jopa palvovista kommentteista. Tämän lisäksi kyse on ihailusta, jota Edwardin halu olla muuta kuin verta janoava, ihmisiä tappava vampyyri aiheuttaa Bellassa. Kuten jo luvun 4.2 lainauksista käy ilmi, Bella antaa tälle valinnalle paljon painoarvoa ja jopa hämmästelee Edwardin halua tehdä hyvää, mikä jälleen yhdistyy Bellan vakaumukseen siitä, ettei Edward ole paha.

Edward itse taas kokee itsensä hirviöksi: ”Minä en halua olla hirviö.” (Meyer 2005, 162; kursiivi alkuperäinen). Vampyyrina oleminen on vienyt Edwardilta tämän ihmisyyden, jonka hän ajattelee Bellan läheisyydessä heräävän eloon: ”Minullakin on ihmisvaistoni – hyvin syvällä, mutta kuitenkin.” (Meyer 2005, 237). Vastakohtaisesti juuri Bellan läheisyys ajaa Edwardin sisäiseen kamppailuun, jossa hänen vampyyrin vaistonsa ja ihmisluontonsa ovat ristiriidassa keskenään. Tämä kamppailu taas konkretisoituu, kun hän haluaa työntää Bellan luotaan olemalla pelottava mutta on kykenemätön itse lähtemään ja jättämään Bellaa:

”Niin”, hän sanoi hitaasti. ”Sitä on todellakin syytä pelätä. Että haluat olla kanssani. Se ei todellakaan ole sinulle hyväksi.

”Tiedän. Voisin kai minä yrittää olla haluamatta, mutta tuskinpa siitä mitään tulisi.”

”Kunpa voisin auttaa sinua. Toivon sitä todella.” Hänen väikkyvissä silmissään oli vilpitön ilme. ”Olisi pitänyt lähteä ajat sitten. Pitäisi lähteä nyt. Mutta en taida pystyä siihen.” (Meyer 2005, 227.)

Edward näennäisesti pyrkii päättämään heidän välillään muodostuvan suhteen, mutta kuten aiemminkin jo todettu, Edwardin pelotteluyritykset Bellan karkottamiseksi ovat hyvin voimattomia. Hän toivoo Bellan pelästyvän hänen oikeaa luontoaan, mutta samalla kokee tyytyväisyyttä tämän reagoidessa juuri vastakkaisella tavalla. Hän ei myöskään tule missään vaiheessa huomioineeksi, että Bellan oma syvin pelko on Edwardin lähtö. Bella ilmaisee tämän pelon hyvin suoraan, mutta se ei tavoita Edwardia tämän oman sisäisen kamppailun yli. ”En halua että sinä lähdet”, Bella toteaa heidän yllä esitetyn keskustelun jälkeen. Edward taas jatkaa oman huonoutensa todistamista, kääntäen huomion Bellan tunteista itseensä.

Omaa sisäistä kamppailuaan kuvailemalla Edward luokin itsestään eräänlaista uhrin tai marttyyrin kuvaa. Bella, ja täten myös lukija, kokee sympatiaa Edwardin kärsimyksestä, jonka Bella myös sanallistaa: ”Ja hänen kärsimyksensä herätti minussa suurta myötätuntoa, jopa nyt kun hän tunnusti halunneensa riistää minun henkeni.” (Meyer 2005, 232). Bellan myötätunto Edwardia kohtaan ylittää tässä tapauksessa jopa hänen halunsa elää, mikä voidaan toisaalta ajatella Bellan myötätunnon edellytykseksi Edwardin uhatessa hänen henkeään pelkällä olemassaolollaan. Bellan kokema sympatia ja Edwardin ottama uhrin rooli kietoutuvatkin täten vahvasti pelotteluun ja Bellan pelon kokemuksiin. Edwardin hahmo perustuu ristiriidalle, jossa hän on Bellan tappamaan kykenevä peto mutta samalla tästä välittävä ihminen. Hänen päätöksensä valita ihmisyyks pedon sijasta esittäytyy kiitollisuuden arvoisena ja jopa Bellan onnena. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö Edward tästä huolimatta kykenisi käyttämään omaa luontaista pelottavuuttaan Bellan manipulointiin.

Niissä tilanteissa, joissa Edward saa Bellan pelkäämään ja Bella ei ehdi tukahduttaa omaa reaktiotaan, Edward osoittaa syvää katumusta teoistaan. Edwardin pelottelu seuraakin toimintana hyvin klassista väkivaltaisen suhteen mallia, jossa väkivallan tekijä tukeutuu väkivaltaan ja tämän jälkeen katu tekoaan, saaden uhrin tuntemaan syyllisyyttä omasta reaktiostaan (Maas ja Bonomi 2020, 518). Edward ei myöskään kannata toiminnastaan vastuuta, vaan hänen väkivaltaisuutensa yhdistetään Bellan tekemisiin. Bella esimerkiksi toteaa ”[m]utta minun oli oltava siivosti: Edwardilla oli muutenkin tarpeeksi vaikeaa” (Meyer 2005, 262), kun hän ja Edward nukkuvat vieretysten. Bella tuo täten kerronnassaan ilmi ajatuksen, että hänen tulee omalla käytöksellään kontrolloida Edwardin reaktioita ja että hän on vastuussa Edwardin esiintymisestä uhkaavana. Bellan kokemus ja tunteet työnnetään syrjään Edwardin kamppailun tieltä. Edward saa pitää luontonsa ja Bellan tulee mukautua

hänen vaatimuksiinsa. Tämä yhdistyy vahvasti aiemmin mainitsemaani käsitykseen Bellan roolista oman kärsimyksensä aiheuttajana.

4.4 Pelon paikka romantiikassa

Bellan kohtaamaa pelottelua ja Edwardin itselleen muodostamaa uhrin roolia tarkastelemalla muotoutuu tietty käsitys heteronormatiivisesta, länsimaiseen kulttuuriin sidonnaisesta parisuhteesta, jossa henkinen väkivalta on sukupuolittunutta ja romantisoitua. Lukijalle Bellan kerronnan kautta pelko välittyy normaalina osana parisuhdetta, jossa se voidaan yhdistää haluun, huoleen ja kiintymykseen. Samalla taas väkivallan tekijän, tässä tapauksessa myös pelkoa suostuttelun ja kontrolloinnin välineenä käyttävän, näkökulma korostuu ja hänen tekonsa oikeutetaan häntä ympäröivien olosuhteiden kautta. Vastuu parisuhteesta ja sen toimivuudesta siirtyy Bellalle, suhteen naisosapuolelle, mikä representoi käsitystä naisista oman onnensa tekijöinä ja tämän onnen eteen kärsijöinä.

Houkutuksen lukijoiden eli pääosin nuorien tyttöjen ja naisten näkökulmasta voidaan tarkastella Bellan kokemaa ja hyväksymää väkivaltaa heille välittyvänä romantisoituna parisuhdekokemuksena. Thein ja Sulzer (2015) toteavat omassa artikkelissaan kirjojen vaikuttavan nuoriin lukijoihinsa esittämällä niissä kuvatut kokemukset aitoina nuoruuden kokemuksina. Samalla näiden kertomusten kautta voidaan ajatella rakennettavan tietynlaista ja -näköistä nuoruutta. Nuorten naisten tilanteessa rakennetaan edelleen tietynlaista naiseutta ja varsinkin heidän rooliaan parisuhteessa. Day (2013, 10; 24) toteaakin, että kirjojen kautta opitaan monista asioista ja intiimiys on yksi näistä. Tytöille tämä on erityisen tärkeää, sillä heitä voidaan pitää emotionaalisesti hyvin vastaanottavaisina. Bellan rooli kertojana vaikuttaakin vahvasti siihen, millä tavoin nuoret tytöt lähestyvät pelkoa ja siihen liittyviä tunteita ja reaktioita omassa parisuhteissaan. Bella toimii esimerkkinä, jonka antamia vaikutelmia seurataan tiiviisti ja täten hänen kauttaan näitä ajatuksia tullaan normittaneeksi entistä enemmän.

Pelko tukahdutettavana, häpeää ja syyllisyyttä nostattava tunteena antaa mallin omien tunteiden vähättelystä ja syrjäyttämistä kumppanin halujen tieltä. Tätä *Houkutuksessa* korostetaan pelon lisäksi kuvaamalla muita tunteita, jotka Edward kieltää tai jättää Bellan kohdalla huomioimatta. Esimerkiksi Bellan kiukku ja ärtyneisyys ovat tunteita, joihin Edward suhtautuu jopa huvittuneesti:

”Ymmärrät kai, ettei kukaan usko tuota.” Edwardin äänessä särähti nyt iva.

”En minä aio kertoa kenellekään”, minä sanoin hitaasti, hilliten raivoni parhaani mukaan.

Hänen kasvoillaan häivähti hämmästys. ”Mitä väliä sillä sitten on?”

”Minulle sille on väliä”, minä vastasin. ”Valehteleminen on kurjaa – joten tarvitsen siihen hyvän syyn.”

”Etkö voisi vain kiittää minua ja unohtaa koko jutun?”

”Kiitos.” Jäin odottamaan kiukusta kiehuun.

”Sinä et siis aio jättää tätä tähän?”

”En.”

”Siinä tapauksessa... toivottavasti olet hyvä kestämaan pettymyksiä.” (Meyer 2005, 62.)

Hän ei myöskään tässä tilanteessa huomioi Bellan osoittamaa epämukavuutta valehtelusta. Tämä kertoo osaltaan ajatuksesta pitää naisen tunteita, ja varsinkin negatiivisina pidettyjä tunteita, arvottomina tai lähinnä turhina (Lidman 2015, 61). Tästä muodostuu vastakohta Edwardin hyvin aggressiivisenakin näyttäytyvälle pelottelulle, josta hän saattaa tuntea välillä syyllisyyttä, mutta jota hän tästä huolimatta harjoittaa ja pitää tapana suojella Bellaa. Suojelunhalu antaakin paljon anteeksi, ja lukijalle välittyy käsitys miehestä suojelijana, jonka kontrollin alaisuuteen naisen tulee alistua oman turvallisuutensa takia.

Koska *Houkutusessa* pyritään luomaan narratiivisesti intiimiä suhdetta Bellan ja lukijan välille juuri vahvan samaistumisen tunteen kautta, korostuu samalla Bellan kokemattomuus parisuhteissa. Tämä tietyllä tapaa takaa kertojan kyseenalaistamattomuuden, sillä (oletettu) lukija ja Bella ovat tässä tilanteessa ihanteellisesti samalla viivalla. Kun Bella itse asetetaan kokemattoman ja jopa avuttoman nuoren rooliin, hän ei kykene kyseenalaistamaan Edwardin toimintaa. Eristyneisyytensä kautta Bellalla ei myöskään ole mahdollisuutta kysyä keneltäkään, ja Edwardin ylikuonnollisuus rajaa hänet lopulta täysin muiden ulkopuolelle. Lidman (2015, 103) toteaaakin, että monissa tapauksissa naisiin kohdistuva väkivalta tapahtuu yksityisissä tiloissa kuten kotona. *Houkutusessa* tämän voidaan katsoa toteutuvan ylikuonnollisessa maailmassa, joka Bellan tulee pitää muilta salassa. Vaikeneminen ja salailu näkyy jo Bellan ajatuksissa hänen tullessaan tietoiseksi Edwardin vampyyrisuudesta: ”Asiasta muille puhuminen ei tullut kuuloonkaan.” (Meyer 2005, 122). Samalla Bella tulee pitäneeksi salassa myös häntä kohtaan harjoitetun väkivallan, mikä lukijasta voi tuntua luontaiselta menettelyltä vastaavassa tilanteessa. Tämä taas vaikeuttaa tapahtuvan väkivallan tunnistamista ja esimerkiksi juuri pelottelu piilotetaan niin hyvin romantiikan keskelle, ettei sitä tule välttämättä huomioineeksi.

Pelko muuttuu myös yhdeksi niistä tunteista, joka saa tässä tilanteessa lukijan miettimään, mitä ihmissuhteissa on oikeastaan sallittua jakaa toiselle. Narratiivisen intiimiyden käsitteen kautta Bellan ja lukijan suhteesta muodostuu ystävyys-suhte, joka toimii kuitenkin oikeaa ihmissuhdetta turvallisempina, sillä lukija ei esimerkiksi kykene vaikuttamaan kertojan toimintaan tai vastaamaan tälle (Day 2013, 19). Bellan ja Edwardin suhde taas ilmentää niitä asioita, joita intiimissä suhteessa voidaan jakaa tai pidättäytytään jakamasta. Varsinkin Edwardia tarkastellessa kyse on useiden asioiden salaamisesta, mitä hän pitää etuoikeutenaan tullessaan maailmasta, joka on Bellalle vieras ja vaaraksi. Tämä kuitenkin korostaa parin välistä vallan epätasa-arvoa, jossa Edward tiedoillaan hallitsee Bellan toimintaa. Samalla lukijalle voi välittyä kuva, ettei varsinkaan pelottavista tai uhkaavista asioista kannata keskustella oman kumppanin kanssa tai että niillä on syynsä.

5 Lopuksi

Olen tässä tutkielmassa tarkastellut erittäin suosittua Twilight-saagan ensimmäisen osan *Houkutuksen* minäkertojan tapaa kuvata pelottelua parisuhdeväkivallan muotona sekä niitä ajatuksia ja tunteita, joita tällainen toiminta herättää minäkertojassa. Olen lisäksi pyrkinyt selittämään pelottelun ympärille kietoutuvia sukupuolittuneen ja romantisoitun väkivallan normeja, jotka välittyvät minäkertojan kautta lukijalle. Narratologiseen tutkimukseen ja täten juuri kerronnan tapoihin pohjaava tutkimukseni on osoittanut, että *Houkutus* ilmentää kerrontansa kautta hyvin stereotyyppisiä sukupuolirooleja ja täten sukupuolten välistä epätasa-arvoisuutta, joka usein johtaa parisuhdeväkivaltaan. Bella ja Edward representoivat parisuhteessaan niitä parisuhdeväkivallasta varoittavia piirteitä, joiden usein voidaan nähdä johtavan esimerkiksi fyysiseen väkivaltaan ja lopulta kuolemaan. Mielenkiintoista onkin, että *Houkutuksessa* kuolema on niin usein läsnä osana romantiikkaa. Se ei nostata minäkertojassa pelkoa, vaan esiintyy tämän kerronnassa lähinnä normaalina, viehtymystä jopa lisäävänä parisuhteen osana. *Houkutus* nostaakin pelon esiin yhtenä parisuhteeseen kuuluvana aspektina, jolla luodaan jännitystä ja ruokitaan rakkauden luomaa riippuvuutta.

Narratologisen tutkimuksen ja narratiivisen intiimiyden käsitteen kautta tuntuu mielenkiintoiselta pohtia lukijalle *Houkutuksen* kaltaisista romaaneista välittyviä parisuhteen malleja. Omien kokemusteni perusteella vahvimaksi olettamukseksi jäävät kipu ja kärsimys, joiden olemassaoloa parisuhteessa romantisoidaan hyvin laajalti. Tietynasteisen tuskan kokeminen onnellisen lopun saavuttamiseksi on oletamus, jota ruokitaan varsinkin tyttöjen mielissä jo lapsesta asti (vrt. erilaiset sadut). *Houkutuksessa* Bella tukee tätä käsitystä uhrautumisen halunsa ja pelkonsa tukahduttamisen kautta. Hän on valmis kipuun ja kokee omalla kohdallaan sen olevan oikeutettua, sillä se tasa-arvottaa häntä Edwardin kanssa. He molemmat kamppailevat suhteensa eteen, jolloin lukijalle välittyy kuva tasapainosta. Bellan kerronnasta esiin nousevat ajatukset oman vastuun kantamisesta, kivun ihannoinnista ja pelon tunteen viehättävyydestä taas hämärtävät rajaa parisuhdeväkivallan ja romantiikan välillä. Lukijalle tarjotaan siis kuvaa rakkauden kivuliaisuudesta, jonka hyväksyminen osaksi omaa parisuhdetta tarkoittaa tulevaisuuden onnen saavuttamista. Näin ollen pelolla itsellään ei välttämättä ole sijaa parisuhteessa, mutta sitä voidaan pelottelun kautta hyödyntää yhtenä romantiikan keinona.

Tulevaisuuden tärkeänä tutkimuskohteena pitäisinkin romantiikan ja rakkauden käsityksiä, joita välitetään lukijoille kerronnan keinoin. Twilight-saagassa Bellan kerronta korostaa kärsimystä, joka istuu tiukasti myös muiden rakkausromaanien kerronnassa. Olisikin mielenkiintoista tutkia

narratologisen tutkimuksen keinoin niitä käsityksiä, joita Bellalla *Houkutuksen* ja koko Twilight-saagan minäkertojana on parisuhteesta ja romantiikasta. Bellan asema ihmismaailman ja tämän ihmismaailman normeja taivuttavan yliluonnollisen maailman välillä antaa uusia näkökulmia parisuhteiden ja niissä vallitsevien odotusten ja roolien tarkasteluun. Bella itse taas kokemattomana ja ensimmäistä kertaa rakastuvana naishahmona tarjoaa näkökulmia siihen, millaisena rakkaus nuorille naisille näyttää ja miten tämä näkemys kerronnassa tuodaan esille. Hänen kerronnassaan yhdistyvät tietty romanttinen ihanne ja koettu todellisuus, jotka eroavat toisistaan ja samalla yhdistyvät tiukasti toisiinsa.

Toisena mielenkiintoisena tulevaisuuden tutkimuskohteena pidän *Houkutuksen* ja Twilight-saagan uusimman osan *Keskiyön auringon* välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näissä kahdessa romaanissa seurataan kahden eri minäkertojan kautta samoja tapahtumia. Koska minäkertojat ovat rajoittuneita omiin näkökulmiinsa samalla tavoin kuin oikeat ihmiset ovat omiin kokemuksiinsa, voitaisiin näitä tapahtumia tulkita kahden hahmon eriävistä lähtökohdista käsin. Tällöin tutkimusta voitaisiin kohdistaa esimerkiksi väkivallan uhrin lisäksi väkivallan tekijään ja tämän ajatteluun. Olisikin mielenkiintoista tuoda esille myös tekijän (Edwardin) näkökulmaa ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Tämä voisi auttaa esimerkiksi parisuhdeväkivallan tunnistamisessa väkivallan tekijöiden, ei vain uhrien, kertomusten kautta. Vaikka yliluonnollisuuden aspekti rajoittaa Twilight-saagan kaltaisten kertomusten asettamista reaali maailmaan, on silti kyse yhdestä representaatiosta, jolla vaikutetaan lukijoihin ja luodaan yhteiskunnan normistoa.

Twilight-saaga toimiikin täten hyvänä esimerkkinä parisuhdeväkivallan muodostumisesta ja vaaroista. Useissa myös tässä tutkielmassa mainituissa tutkimuksissa todetaan näiden kirjojen käyttömahdollisuus opetustarkoituksessa. Bellan toiminta ja ajattelu *Houkutuksessa* seuraa hyvin klassista henkisen väkivallan uhrin mallia, jolloin hänen kerrontaansa tulkitsemalla ja erittelemällä voidaan esittää erilaisten parisuhdeväkivallaksi luokiteltavien tilanteiden piirteitä nuorille ja opastaa heitä parisuhdeväkivallan tunnistamisessa. Lisäksi huomiota voidaan kiinnittää myös esimerkiksi sukupuolirooleihin ja eri sukupuolten edustajille sallittuihin tunteisiin ja toimintoihin. Sisältämistään teemoista huolimatta *Houkutus* on siis myös omalla tavallaan opetuksellinen ja luo mahdollisuuksia erilaisten normien kyseenalaistamiseen ja kritisointiin. Tätä kautta onkin positiivista ajatella, ettei väkivallan romantisointi nuorten kirjallisuudessa tarkoita vain haittoja, vaan tarjoaa myös mahdollisuuksia näiden teemojen käsittelyyn ja erilaisten yhteiskunnallisten normien purkamiseen ja uudelleen luomiseen.

Lähteet

Aineisto

Meyer, Stephenie. 2005. *Houkutus*. Suomentanut Tiina Ohinmaa. Helsinki: WSOY.

Muut lähteet

Boynton, Emily. 2019. "Romanticizing abuse: Comparing the depiction of violence in Brontë's *Wuthering heights* and Meyer's *Twilight* series." *SUURJ: Seattle University Undergraduate Research Journal* 3, artikkeli 12, 49–65. <https://scholarworks.seattleu.edu/suurj/vol3/iss1/12/>.

Collins, Victoria ja Dianne Carmody. 2011. "Deadly love: Images of dating violence in the "Twilight saga". *Affilia* 26 (4): 382–394. doi: <https://doi.org/10.1177/0886109911428425>.

Day, Sara. 2013. *Reading like a girl: Narrative intimacy in contemporary American young adult literature*. Children's Literature Association Series. Jackson: University Press of Mississippi. E-kirja.

De Fina, Anna ja Alexandra Georgakopoulou, toim. 2015. *The handbook of narrative analysis*. Iso-Britannia: John Wiley & Sons Inc. E-kirja.

Heikkinen, Hannu. 2018. "Kerronnallinen tutkimus." Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*, toimittanut Raine Valli, 170–187. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lidman, Satu. 2015. *Väkivaltakulttuurin perintö: Sukupuoli, asenteet ja historia*. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja.

Maas, Megan ja Amy Bonomi. 2020. "Love hurts?: Identifying abuse in the virgin-beast trope of popular romantic fiction." *Journal of Family Violence* 36, 511–522. doi: <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00206-9>.

Outlaw, Maureen. 2009. "No one type of intimate partner abuse: Exploring physical and non-physical abuse among intimate partners." *Journal of Family Violence* 24 (4): 263–272. doi: <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9228-5>.

Paasonen, Susanna. 2012. "Sukupuoli ja representaatio." Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen*, toimittaneet Tuula Juvonen, Leena-Maija Rossi ja Tuija Saresma, 39–48. Tampere: Vastapaino. E-kirja.

Parsons, Claudia. 2008. "'Twilight' publisher sees film boosting book sales." Reuters. Luettu 28.4.2021 <https://www.reuters.com/article/idUSTRE4AK03620081121>

Pinheiro, Renata. 2015. "Beaten, broken and burnt – violence against the bodies of the female protagonists in three 21st century bestsellers written by women." *Ilha do Desterro* 68 (3): 147–159. doi: <https://doi.org/10.5007/2175-8026.2015v68n3p147>.

Rackham, Annabel. 2020. "New *Twilight* book: 'Fans grew up with criticism of the originals'." BBC.com. Luettu 28.4.2021 <https://www.bbc.com/news/newsbeat-52551384>

THL:n tilastoraportti. 2021. *Lähisuhdeväkivalta 2019*. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 13.4.2021

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141028/L%c3%a4hisuhdev%c3%a4kivalta_2019..pdf?sequence=1&isAllowed=y

Taylor, Jessica. 2014. "Romance and the female gaze obscuring gendered violence in the Twilight saga." *Feminist Media Studies* 14 (3): 388–402.

doi: <https://doi.org/10.1080/14680777.2012.740493>.

Thein, Amanda Haertling ja Mark Sulzer. 2015. "Illuminating discourses of youth through the study of first-person narration in young adult literature." *The English Journal* 104 (3): 47–53. <http://www.jstor.org/stable/24484456>.

Van Lissa, Caspar, Marco Caracciolo, Thom Van Duuren ja Bram Van Leuveren. 2018. "Difficult empathy – the effect of narrative perspective on readers' engagement with a first-person narrator." *DIEGESIS. Interdisciplinary E-Journal for Narrative Research* 5 (1), 43–63.

<http://elpub.bib.uni-wuppertal.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-5624/dej16050104.pdf>

WHO:n raportti. 2005. *Väkivalta ja terveys maailmassa*. Toimittaneet Etienne Krug, Linda Dahlberg, James Mercy, Anthony Zwi ja Rafael Lozano. Suomentanut Eila Salomaa. Jyväskylä: Gummerus. Haettu 13.4.2021

https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf